

Μια εμπειρική προσέγγιση στο Συλλογικό Κατάλογο Δημοσίων Βιβλιοθηκών

Αικατερίνη Κεράστα

Υπεύθυνη έργου «Συλλογικός Κατάλογος Δημοσίων Βιβλιοθηκών»
Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Λεβαδείας

Ο Συλλογικός Κατάλογος Δημοσίων Βιβλιοθηκών είναι ένα έργο 7 ετών, που δημιουργήθηκε κάτω από ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες, κυρίως γιατί ξεκίνησε τη δημιουργία του το χρονικό διάστημα όπου οι δημόσιες βιβλιοθήκες βρισκόντουσαν (και κάποιες βρίσκονται ακόμη) στην αρχική φάση αυτοματοποίησης των συλλογών τους, ενώ η ίδια η φύση του έργου απαιτεί ιδιαίτερη γνώση, προσοχή και εμπειρία.

Η αλήθεια, βέβαια, είναι, ότι όταν ξεκινήσαμε αν γνωρίζαμε το μέγεθος και την πολυπλοκότητα των προβλημάτων που θα αντιμετωπίζαμε, θα το σκεφτόμασταν περισσότερο αν θα τολμούσαμε να αναλάβουμε ένα τέτοιο εγχείρημα. Χρειάστηκε να γίνουν πάμπολλες αναθεωρήσεις και διορθώσεις, για να φτάσουμε στο σημερινό αρκετά ικανοποιητικό στάδιο, όπου μπορούμε να παρουσιάσουμε την προσπάθειά μας, τις μεθόδους, τα εργαλεία, τα πρότυπα, τις αρχές και τους κανόνες τους οποίους έχουμε χρησιμοποιήσει, τις εκτιμήσεις μας για τη μελλοντική πορεία του έργου, τις προτάσεις μας για τη βιωσιμότητα του αλλά και την απαραίτητη συνεργασία με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς.

ΓΕΝΙΚΑ

Ο «Συλλογικός Κατάλογος Δημοσίων Βιβλιοθηκών» εντάχθηκε από το 1999, αρχικά με το Β' και μετέπειτα το Γ' ΚΠΣ, ως πρόγραμμα οριζόντιας δράσης, στο έργο ΕΠΕΑΕΚ «Υποστήριξη της εκπαιδευτικής πράξης από Κινητές Βιβλιοθήκες», με συγχρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (75%) και από εθνικούς πόρους (25%).

Η βάση δεδομένων «ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ» (ΣΚΔΒ) είναι ο **ενοποιημένος συλλογικός κατάλογος** με τα στοιχεία των καταλόγων των συλλογών των δημοσίων βιβλιοθηκών της χώρας, **ανεξάρτητος**, που

- ✓ διατηρεί όμως τα βασικά στοιχεία του ιδιαίτερου χαρακτήρα και της ταυτότητας κάθε βιβλιοθήκης,
- ✓ ακολουθεί τα διεθνή βιβλιοθηκονομικά πρότυπα, και
- ✓ μπορεί ο ίδιος ο Κατάλογος να λειτουργήσει **αυτόνομα** ως πηγή, εργαλείο και σημείο αναφοράς.

ΣΥΝΤΟΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Οι πρώτες σκέψεις και προσπάθειες για τη δημιουργία της Βάσης του Συλλογικού Καταλόγου των Δημοσίων Βιβλιοθηκών ξεκίνησαν το **1996**. Τότε δεν υπήρχε ο προβληματισμός για το είδος του καταλόγου «ενοποιημένος ή κατανεμημένος». Οι πύλες για χρήση και πρόσβαση σε κατανεμημένους καταλόγους εφαρμόστηκαν στην Ελλάδα αρκετά αργότερα με την ευρεία πλέον χρήση του Διαδικτύου (π.χ. <http://zephyr.libh.uoc.gr/>, <http://argo.ekt.gr>).

Η υλοποίησή του έργου άρχισε τον Ιούλιο του **1999**, αφού συστάθηκε μία πρώτη Ομάδα Εργασίας, από τις κάτωθι Βιβλιοθήκες:

- Τη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη **Λεβαδείας**, όπου παρέδωσε τις πρώτες 7.000 βιβλιογραφικές εγγραφές, και ανέλαβε την παραγωγή του έργου καθώς και την επεξεργασία των εγγραφών των σειρών
- Τη Ζωσιμαία Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη **Ιωαννίνων** όπου παρέδωσε για εισαγωγή στη βάση 1.000 βιβλιογραφικές εγγραφές, και 3.000 περίπου Θεματικές Επικεφαλίδες
- Τη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη **Ναυπάκτου**, με σκοπό τη μελλοντική δημιουργία εγχειριδίου
- Τη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη **Σπάρτης**, όπου παρέδωσε κατάλογο ονομάτων περίπου 7.500 ξένων συγγραφέων και 2.000 εκδοτών του ελληνικού χώρου
- Τη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη **Χίου**, όπου διέθεσε περίπου 1.500 τίτλους Συλλογικών Οργάνων
- Τη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη **Πύργου** όπου παρέδωσε κατάλογο εγγραφών περίπου 4.500 ελλήνων συγγραφέων

Όλοι αυτοί οι κατάλογοι δεν ήταν βέβαια σε ανταλλάξιμη μορφή αλλά σε κειμενική, και έπρεπε όλα τα στοιχεία να καταχωρηθούν εκ του μηδενός στη βάση, ενώ έπρεπε επίσης να ελεγχθούν για την ορθότητά τους.

Δυστυχώς, όμως, η συμβολή αυτής της ομάδας στην πορεία μετακίνησε σε αδρανή, μάλλον λόγω αυξημένων και ανειλημμένων υποχρεώσεων των Βιβλιοθηκών, και αρκέστηκε περισσότερο στην απλή διάθεση των εγγραφών τους. Όλος σχεδόν ο όγκος επεξεργασίας και αναζήτησης εξεύρεσης λύσεων στα προκύπτοντα προβλήματα μετατέθηκε στη Βιβλιοθήκη Λιβαδειάς με τη διαρκή (ευτυχώς) υποστήριξη και ενθάρρυνση από το τμήμα ΑΒΕΚΤ του ΕΚΤ.

Η χρηματοδότηση του έργου κάλυπτε κυρίως δαπάνες παροχής υπηρεσιών του προσωπικού. Η στελέχωση ξεκίνησε με **2 άτομα** (1 βιβλιοθηκονόμο και 1 πληροφορικό) που δυστυχώς μειώθηκε για διάφορους λόγους από το 2003.

Την **αρχική βάση** απετέλεσαν οι εγγραφές τεκμηρίων που επιλέχθηκαν από το ΥΠΕΠΘ για τον τότε εμπλουτισμό των Κινητών Μονάδων των Δημοσίων Κεντρικών Βιβλιοθηκών, ενώ αργότερα, το 2002, αποφασίστηκε η εισαγωγή εγγραφών στη βάση τεκμηρίων που έχουν εκδοθεί μετά το 2000 ή φέρουν ISBN. Η απόφαση αυτή πάρθηκε για να εξυπηρετηθούν περισσότερο οι Κινητές Μονάδες που εμπλουτίζουν τις συλλογές τους με τις τελευταίες εκδοτικές παραγωγές με την ικανοποιητική σχετική

χορηγοδότηση από το ΕΠΕΑΕΚ, αλλά και οι νεοσύστατες βιβλιοθήκες, ενώ θα συμπλήρωνε το κενό της αναζήτησης και ανεύρεσης εγγραφών σε online καταλόγους (π.χ. Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος), στους οποίους απουσιάζουν ανάλογες εγγραφές.

Τέλος, διατέθηκε το κατάλληλο λογισμικό με την απαραίτητη τεχνική υποστήριξη, το ΑΒΕΚΤ 5.x σε περιβάλλον Windows, από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης.

ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

Οι φορείς που εμπλέκονται και συμβάλλουν καθοριστικά στη δημιουργία του Καταλόγου είναι

- Το ΥΠΕΠΘ
- Το ΕΠΕΑΕΚ
- Το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης
- Η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Λεβαδείας και
- Οι υπόλοιπες Δημόσιες Βιβλιοθήκες της χώρας

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Σκοπός του έργου είναι να αποτελέσει ο Συλλογικός Κατάλογος, ένα απαραίτητο χρηστικό εργαλείο για όλους τους εργαζόμενους στις δημόσιες βιβλιοθήκες, αλλά και ως σημείο αναφοράς και αναζήτησης της εκδοτικής παραγωγής και του θησαυρού των βιβλιοθηκών για τους χρήστες-αναγνώστες σε πανελλήνια κλίμακα. Αφετέρου να θέσει τις βάσεις και την τεχνογνωσία για αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των ελληνικών βιβλιοθηκών ανταποκρινόμενες στις νέες, κυρίως τεχνολογικές, εξελίξεις στην παγκόσμια βιβλιοθηκονομική κοινότητα.

Ειδικότερα, το έργο σκοπεύει:

- Στη συλλογή και επεξεργασία των εγγραφών όλων των Δημοσίων Βιβλιοθηκών σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα καταλογογράφησης (ISBD, AACR2, UNIMARC)
- Στην ενθάρρυνση συνεργασίας μεταξύ των Βιβλιοθηκών
- Στην ανταλλαγή των δεδομένων
- Στην ώθηση για Διαδανεισμό των Βιβλιοθηκών
- Στην δημιουργία πλαισίου δυνατότητας αναζήτησης και ανάκτησης του υλικού των ανά την Ελλάδα Δημοσίων Βιβλιοθηκών σε μία και μόνο βάση

- Στην δημιουργία και εκτύπωση εγχειριδίων προτύπων Αρχείων Καθιερωμένου Τύπου, καθώς και εγχειριδίου πολιτικών πρακτικών καταλογογράφησης

ΑΜΕΣΑ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ

Άμεσα ωφελούμενοι από το έργο είναι

- οι **Κινητές Βιβλιοθήκες** που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα ΕΠΕΑΕΚ «Υποστήριξη της Εκπαιδευτικής Πράξης από Κινητές Βιβλιοθήκες»
- Το **σύνολο της βιβλιοθηκονομικής κοινότητας**, και δη οι εργαζόμενοι στις Δημόσιες και γενικά στις λαϊκές βιβλιοθήκες αλλά και σχολικές, αφού ουσιαστικά οι συλλογές τους διαθέτουν παρεμφερές υλικό
- Οι **νεοσύστατες Βιβλιοθήκες**, και τέλος
- Οι **αναγνώστες-χρήστες** των Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα (και όχι μόνο)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν μέσα από τη χρήση του καταλόγου είναι

- Η **αναζήτηση, ο εντοπισμός και η ανάκτηση** άρθρων, όσο το δυνατόν, ποιοτικών εγγραφών και ομοιόμορφων μεταδεδομένων
- Η συμβολή στη **συμβατότητα των βιβλιογραφικών δεδομένων** των ελληνικών Βιβλιοθηκών
- Η **εξοικονόμηση χρόνου και χρήματος** με μείωση του κόστους καταλογογράφησης και αποφυγής μιας περιττής επαναλαμβανόμενης διαδικασίας
- Και τέλος, η συμβολή στη **γρηγορότερη ανάπτυξη των τοπικών καταλόγων** και συλλογών των βιβλιοθηκών

ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται σήμερα κατά την ταύτιση, την επιλογή και την επεξεργασία των εγγραφών του ΣΚΔΒ είναι

- Το **ABEKT 5.5** με τα υποσυστήματα του: Κατάλογος, Αναζήτηση, Ανταλλαγή δεδομένων, Εκτυπώσεις, MarcViewer, MarcConverter
- Το νέο και αποτελεσματικό πρόγραμμα **MarcEditor** που παραχωρήθηκε από το ΕΚΤ κατά την πλέον κατάλληλη στιγμή.
- Άλλες εφαρμογές μη βιβλιοθηκονομικού χαρακτήρα αλλά με συνεπικουρική και απαραίτητη λειτουργία π.χ. εφαρμογές του Microsoft Office κυρίως Word & FrontPage, Adobe Acrobat 7.0, Notepad, προγράμματα συμπίεσης κ.ά.
- και τέλος, το **Διαδίκτυο** που άνοιξε πλέον τους ορίζοντες για άμεση προσέγγιση στους καταλόγους των άλλων βιβλιοθηκών και στην παρακολούθηση των εξελίξεων στον ελληνικό αλλά και παγκόσμιο βιβλιοθηκονομικό κόσμο.

ΠΡΟΤΥΠΑ

Τα κοινά αποδεκτά πρότυπα που επιλέχθηκαν εξ αρχής και ακολουθούνται, σύμφωνα με τις τελευταίες ενημερωμένες εκδόσεις και δημοσιευμένες σε αντίστοιχες επίσημες ιστοσελίδες του Διαδικτύου (π.χ. www.ifla.org), είναι:

- Τα Διεθνή Πρότυπα Βιβλιογραφικής Περιγραφής, τα **ISBDs** (International Standard Bibliographic Description), που υποδεικνύουν την τυποποίηση της μορφής και του περιεχομένου των βιβλιογραφικών εγγραφών και αφορούν μόνον το περιγραφικό τμήμα της καταλογογράφησης.
(<http://www.ifla.org/VI/3/nd1/isbdlist.htm>)
- Οι Αγγλο-Αμερικάνικοι Κανόνες Καταλογογράφησης, **AACR2** (Anglo-American Cataloguing Rules, 2nd Ed., 1998), ως σύνολο κανόνων που περιγράφουν το περιεχόμενο που περιλαμβάνεται στα αρχεία των καταλόγων των βιβλιοθηκών
- Η Διεθνής Διάταξη Ανταλλαγής Βιβλιογραφικών Δεδομένων, το μορφότυπο **UNIMARC** (Universal MARC Format)
(<http://www.ifla.org/VI/3/p1996-1/sec-uni.htm> ,
<http://www.ifla.org/VI/3/p2001/guideindex.htm> κλπ.)
- Το δεκαδικό σύστημα ταξινόμησης DEWEY, **DDC** (Dewey Decimal Classification System),

- Οι κατάλογοι της **Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου**, στους οποίους η Βιβλιοθήκη Λιβαδειάς εξασφάλισε για τις ανάγκες του καταλόγου online συνδρομή (<http://classificationweb.net/>)
- Οι **Θεματικές επικεφαλίδες**
  - ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
  - ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΚΟΓΚΡΕΣΟΥ (LC)
  - ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

στις οποίες όμως επικεφαλίδες γίνονται οι ανάλογες προσαρμογές και επεμβάσεις που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες και να συμφωνούν με τους κανόνες καθιέρωσης που χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία των Αρχείων Καθιερωμένου Τύπου στο Συλλογικό Κατάλογο.

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Προβλήματα και αναζήτηση εξεύρεσης λύσεων σε τρεις συνιστώσες

Κατά την πορεία υλοποίησης του έργου κληθήκαμε να αντιμετωπίσουμε πολυποίκιλα προβλήματα και θα μπορούσαμε να τα ομαδοποιήσουμε

- Σε προβλήματα ως απόρροια των **γενικότερων συνθηκών** στο χώρο των ελληνικών βιβλιοθηκών και την ελληνική πραγματικότητα
- Σε προβλήματα ως απόρροια της ξαφνικής και ραγδαίας ανάπτυξης της **τεχνολογίας**
- Σε προβλήματα αμιγώς **βιβλιοθηκονομικά**, που καθορίζουν την ποιοτική επεξεργασία του καταλόγου

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ:

Προβλήματα – Γενικότερες συνθήκες

Όσον αφορά την πρώτη ομάδα προβλημάτων

- * Οι Βιβλιοθήκες, μέχρι πρόσφατα, ήταν συνηθισμένες να λειτουργούν μεμονωμένα και αποστασιοποιημένα, δυσπιστώντας στην αναγκαιότητα ανάπτυξης επικοινωνιών και ουσιαστικών συνεργασιών, γεγονός που χειροτέρευε με την έλλειψη ενός συντονιστικού οργάνου (διοικητικού ή επιστημονικού) που θα δημιουργούσε το πλαίσιο **οργανωμένης μορφής συνεργασιών στις δημόσιες βιβλιοθήκες** και θα τις ωθούσε στην αναπροσαρμογή των προτεραιοτήτων και την επανεκτίμηση της θέσης και του ρόλου τους στα νέα δεδομένα.
- * Η **πρωτόγνωρη διάταξη UNIMARC** άλλαξε τα δεδομένα και τον τρόπο ανάπτυξης των συλλογών και της καταλογογράφησης στις ελληνικές

Βιβλιοθήκες, ενώ υποδεικνύει διαρκείς αναπροσαρμογές και ενημέρωση των εγγραφών με παράλληλη εγκατάλειψη παλαιότερων πρακτικών και συνηθειών.

- * Ένα αρνητικό στοιχείο, που ήταν ιδιαίτερα εμφανές τουλάχιστον τα πρώτα χρόνια δημιουργίας του καταλόγου, είναι η **απουσία επαρκούς ελληνικής βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας** για αμιγώς βιβλιοθηκονομικά θέματα. Τα ετήσια συνέδρια των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, που γίνονται συστηματικά τα τελευταία χρόνια, έχουν συμβάλλει αρκετά στην κάλυψη αυτής της ανάγκης.
- * Είναι κοινά αποδεκτό ότι στον ελληνικό χώρο δεν υπάρχει, επίσης, **ενιαία ερμηνεία και ομοιομορφή εφαρμογή** των διεθνών προτύπων καταλογογράφησης που ανεφέρθησαν ανωτέρω (ISBDs, AACR2, DDC, των κανόνων και πηγών της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου). Η προσαρμογή τους όμως στις ανάγκες του ελληνικού χώρου είναι άκρως απαραίτητη και επιτακτική και προσδοκείται από την ελληνική επιστημονική κοινότητα να συμβάλλει ουσιαστικά και καθοριστικά.
- * Επίσης, τουλάχιστον στα πρώτα βήματα καταλογογράφησης με αυτοματοποιημένα συστήματα, απουσίαζε ένας **καθοδηγητικός φορέας**, που θα παρείχε έναν «μπούσουλα» και βασικές κατευθυντήριες οδηγίες. Η συμβολή της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, από την οποία αναμέναμε να διαδραματίσει περισσότερο πρωταγωνιστικό και ενεργό ρόλο, περιορίστηκε στη διάθεση εγγραφών της, της περιόδου 1989-1994 σε CD, και των Αρχείων Θεματικών Επικεφαλίδων αρκετά αργότερα με την έκδοση CD το 2003, όταν ήδη οι Βιβλιοθήκες είχαν δημιουργήσει τα δικά τους αρχεία.
- * Η καταλογογράφηση του **μη βιβλιακού υλικού** στον ελληνικό χώρο βρίσκεται, ακόμη και τώρα, σε εμβρυακό στάδιο, ενώ η ταχύτατη εξέλιξή τους και η ποικίλη εκδοτική τους μορφή καθημερινά σε νέου τύπου φυσικά μέσα εγγραφής περιπλέκει ακόμη περισσότερο την ένταξη τους σε έναν αυτοματοποιημένο κατάλογο.
- * Οι άναρχοι τρόποι και τα στάνταρ που ακολουθούσαν (και ακολουθούν) οι **εκδότες** προκαλούν σύγχυση στην ορθή ερμηνεία και φυσικά στην καταλογογράφηση των τεκμηρίων, αφού το βασικό κίνητρο δράσης των εκδοτών είναι το εμπορικό: κατανοητό αλλά όχι και επιθυμητό για βιβλιοθηκονομικές διεργασίες. Π.χ. υπάρχουν ελληνικές εκδοτικές παραγωγές με χρονολογία πριν το 1988 (χρονιά που ξεκίνησε η εφαρμογή του ISBN στην Ελλάδα) και φέρουν ISBN!
- * Ένα φυσικό επακόλουθο και μεγάλη αρνητική συνέπεια στην καταλογογράφηση αυτής της πρακτικής των εκδοτών είναι η δυσκολία της δημιουργίας εγγραφών **μονογραφικών σειρών**.

Π.χ. παρουσιάζονται κατηγορίες βιβλίων, που έχουν δημιουργηθεί από τον εκδότη για λόγους μάρκετινγκ και μόνο, σαν να είναι σειρές, ενώ δεν είναι, και φυσικά είναι δύσκολο για τον καταλογογράφο να διακρίνει τη διαφορά, και έτσι δημιουργούνται εγγραφές ανύπαρκτων μονογραφικών σειρών.

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ:

Προβλήματα – Τεχνολογική υποδομή

Όσον αφορά την δεύτερη ομάδα προβλημάτων

- * Η, τουλάχιστον αρχικά, **περιορισμένη γνώση** του χειρισμού Η/Υ και βιβλιοθηκονομικών εφαρμογών από το προσωπικό των επιμέρους βιβλιοθηκών, καθώς και η **μη στελέχωση βιβλιοθηκών με πληροφορικούς**, αλλά και η ανύπαρκτη σχεδόν τεχνική υποστήριξη των βιβλιοθηκών από εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό, απαιτεί να αντιμετωπιστούν τα ανάλογα προβλήματα με φιλότιμο και ατομική πρωτοβουλία του προσωπικού, αλλά που τους αποσπά από το κύριο βιβλιοθηκονομικό τους έργο.
- * Η **παράλληλη δημιουργία και αμφίδρομη τροφοδότηση** της βάσης του ΣΚΔΒ και των τοπικών συλλογών των επιμέρους βιβλιοθηκών δημιούργησε ιδιόρρυθμα προβλήματα. Παρ' ότι το έργο του ΣΚΔΒ προτάθηκε αρχικά για την εξυπηρέτηση και τη διευκόλυνση των Κινητών Μονάδων με την παροχή έτοιμων εγγραφών από το Συλλογικό Κατάλογο, επί της ουσίας ακολουθήθηκαν δρόμοι παράλληλοι: μαθαίνοντας οι βιβλιοθήκες το μορφότυπο **UNIMARC**, με σαφώς σοβαρά προβλήματα στις πρώτες καταχωρίσεις τους, τροφοδοτούσαν το Συλλογικό Κατάλογο με προβληματικές εγγραφές, με φυσική συνέπεια να απαιτείται υπερβολική προσπάθεια και χρόνος για την επεξεργασία τους.
- * Η ταύτιση, η επιλογή, η ένταξη των εγγραφών στη βάση καθώς και η επεξεργασία τους, αλλά και η ενοποίηση και ενημέρωση των θεμάτων, δηλ. ουσιαστικά **ΟΛΟ ΤΟ ΕΡΓΟ** του Καταλόγου **στηρίχθηκε στον ανθρώπινο και μόνο παράγοντα και όχι στη χρήση αυτόματων υπολογιστικών συστημάτων και αλγορίθμων**. Τα αποτελέσματα μιας τέτοιας πρακτικής, κατά την εκτίμησή μας, είναι μάλλον περισσότερο αξιόπιστα, αλλά σίγουρα είναι ιδιαίτερα χρονοβόρα.
- * Τέλος, η αργοπορημένη ή/και η αργή **σύνδεση των Βιβλιοθηκών στο Διαδίκτυο** συνέτειναν στην χρονική καθυστέρηση της υπέρβασης της απόστασης και της απομόνωσης, και φυσικά της ανάπτυξης οποιασδήποτε μορφής συνεργασία.

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ:

Προβλήματα – Βιβλιοθηκονομική επεξεργασία Καταλόγου

Όσον αφορά την τρίτη ομάδα προβλημάτων:

- * Οι **διαφοροποιήσεις** που υπάρχουν στην πολιτική περιγραφής του υλικού από τις επιμέρους βιβλιοθήκες είναι **μεγάλες**: σε πολλές περιπτώσεις ακόμη και στις εγγραφές μίας και μόνο βιβλιοθήκης υπάρχει ανομοιογένεια στον τρόπο εισαγωγής των δεδομένων. Μπορεί να φανταστεί, λοιπόν, κανείς τις διαφορές που μπορούν να απαντηθούν σε εγγραφές από βιβλιοθήκη σε βιβλιοθήκη.
- * Επόμενη συνέπεια είναι να προκύψει το δίλημμα: **ποσότητα ή ποιότητα εγγραφών**; Μάλλον δεν είχαμε επιλογή: έπρεπε να επιλέξουμε την ποιότητα, με οτιδήποτε μπορεί αυτή να επιφέρει, σίγουρα αρτιότερες αλλά μικρότερες αριθμητικά εγγραφές.
- * Η υιοθέτηση στρατηγικής και πολιτικής ως προς την επιλογή και ένταξη εγγραφών στη βάση, είναι αναγκαία, με κυριότερο **κριτήριο την πληρότητα και την ποιότητα** τους. Έτσι, ορίστηκαν τα ελάχιστα απαιτούμενα ενημερωμένα πεδία των βιβλιογραφικών εγγραφών.
Ένα πρόσθετο πρόβλημα που προκύπτει σχετικά με την πληρότητα των εγγραφών, είναι η δυσκολία αντιπαράθεσης, ο εντοπισμός και η αναπλήρωση μιας ήδη υπάρχουσας εγγραφής αλλά ελλιπούς, με όμοια νέα πληρέστερη εγγραφή. Με τον ανθρώπινο και μόνο έλεγχο, είναι μεν δυνατόν να γίνει, αλλά ο εμπλουτισμός του Καταλόγου τελικά θα είναι εξαιρετικά αργός και θα τον καταστήσει μάλλον στατικό και ίσως μη χρήσιμο.
- * Οι τεράστιες διαφοροποιήσεις στην **απόδοση των ταξινομικών συμβόλων**, με τη χρήση ή του συστήματος DEWEY ή των τοπικών συμβόλων, καθιστούν αδύνατη, την οποιαδήποτε σχετική επεξεργασία στον Κατάλογο.
Να επισημάνουμε, ότι τα λάθη που εμφανίζονται ΔΕΝ είναι λάθη του Συλλογικού Καταλόγου, αλλά λάθη των επιμέρους βιβλιοθηκών που τροφοδοτούν τον ΣΚΔΒ, γεγονός που μπορεί να διαπιστωθεί με αναζητήσεις στους κατανεμημένους καταλόγους των δημοσίων και δημοτικών βιβλιοθηκών της πύλης «Αργώ» (<http://argo.ekt.gr>).
Η επεξεργασία των ταξινομικών συμβόλων αναγκαστικά έχει μετατεθεί για αργότερα, με σκοπό ο Συλλογικός Κατάλογος να περιέχει μόνον ταξινομικά σύμβολα DEWEY (πεδίο 676).
Προς το παρόν, στο ΣΚΔΒ παραμένει ως ταξινομικό σύμβολο σε κάθε βιβλιογραφική εγγραφή το σύμβολο της πρώτης εισηγμένης εγγραφής στον Κατάλογο, αλλά στο ορθό υποπεδίο του UNIMARC 676 ή 686 (ενώ στο πεδίο των αντιτύπων διατηρείται ο ταξιθετικός αριθμός που έχει χρησιμοποιηθεί από την κάθε μία βιβλιοθήκη για κάθε συγκεκριμένο αντίτυπο - ο ταξιθετικός

αριθμός είναι, σχεδόν πάντα, όμοιος με τον ταξινομικό στις βιβλιογραφικές εγγραφές των δημοσίων βιβλιοθηκών).

- * Η επεξεργασία στην **απόδοση των θεματικών επικεφαλίδων** ήταν και είναι ιδιαίτερα δύσκολη λόγω πολυποίκιλης θεματικής και ταξινομικής προσέγγισης ανά βιβλιοθήκη και απουσίας του ιδίου του τεκμηρίου για άμεση εκτίμηση.
- * Μέχρι και το 2004, η επεξεργασία σε κάθε μία εγγραφή γινόταν αποσπασματικά, από πεδίο σε πεδίο και από υποπεδίο σε υποπεδίο, πράγμα που δυσχέραινε ακόμη περισσότερο τα πράγματα. Όμως όλα αυτά άλλαξαν με τη χρήση του MarcEditor (θα αναφερθώ σ' αυτό εκτενέστερα παρακάτω)
- * Το γεγονός αυτό των μεγάλων διαφοροποιήσεων, αλλά και οι λανθασμένες ή μη ομοιόμορφες καταχωρίσεις δημιουργούν αναπόφευκτα το πρόβλημα **εισαγωγής διπλών εγγραφών** στη βάση. Στην αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος δώσαμε ιδιαίτερη βαρύτητα προσπαθώντας να τις απαλείψουμε (τις διπλοεγγραφές) όσο το δυνατόν. Η τελική λύση πιστεύουμε ότι υπάρχει στη μικτή χρήση αυτοματοποιημένων συστημάτων και της τελικής ανθρώπινης παρέμβασης.
- * Παρόμοιο πρόβλημα με το παραπάνω, είναι η αδυναμία **ενημέρωσης των νέων holdings** (των αντιτύπων) στις ήδη υπάρχουσες εγγραφές του Καταλόγου. Είναι τεχνικά αδύνατο με τις υφιστάμενες συνθήκες της ανθρώπινης παρεμβολής και επεξεργασίας των δεδομένων να ενημερώνεται το πεδίο αντιτύπων με όλα τα αντίτυπα που μπορεί να έχει κάθε βιβλιοθήκη ανά τεκμήριο, ή να ενημερώνεται ο Κατάλογος για οποιαδήποτε νέα μεταβολή έχει γίνει σ' αυτό το πεδίο από κάθε βιβλιοθήκη.
- * Στις εγγραφές των επιμέρους βιβλιοθηκών απαντώνται πάμπολλες **λανθασμένες καταχωρίσεις και ελλείψεις** στα πεδία και υποπεδία του UNIMARC, ιδιαίτερα στις κωδικοποιημένες πληροφορίες.
- * Ενώ, το πρόβλημα εγγραφών με **λάθη ορθογραφίας, στίξης και πληκτρολόγησης**, δεν είναι καθόλου αμελητέο, και καθιστούν δύσκολο τον εντοπισμό και τη διόρθωσή τους.
- * Τέλος, κωδικοποιήθηκε η **ονομασία** κάθε βιβλιοθήκης (στοιχείο που καταχωρείται στο πεδίο των αντιτύπων), αλλά και καταχωρήθηκε η καθιερωμένη ονομασία της βιβλιοθήκης-πηγής της αρχικής εγγραφής στο πεδίο 801 του UNIMARC με ομοιόμορφο τρόπο.

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ:

Είδη εγγραφών ΣΚΔΒ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΓΓΡΑΦΕΣ

- ✓ Βιβλιακό υλικό >26.500 εγγραφές
- ✓ Μη βιβλιακό υλικό (ηχογραφήσεις, μαγνητοσκοπήσεις, ηλεκτρονικοί πόροι) > 700 εγγραφές
- ✓ Μονογραφικές σειρές > 3.000 εγγραφές

ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΑΡΧΕΙΩΝ ΚΑΘΙΕΡΩΜΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ (authority files)

- ✓ Όνομα Προσώπου >56.000 εγγραφές
- ✓ Όνομα Συλλογικού Οργάνου > 9.000 εγγραφές
- ✓ Συναντήσεις > 1.200 εγγραφές
- ✓ Γεωγραφικό ή Όνομα περιοχής >11.000 εγγραφές
- ✓ Θέμα >24.000 εγγραφές
- ✓ Οικογενειακό όνομα & Ομοιόμορφος τίτλος (υπό επεξεργασία)

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ:

Λίγα λόγια για το MarcEditor

- ✓ Το MarcEditor παραχωρήθηκε από το Τμήμα ΑΒΕΚΤ του ΕΚΤ τέλη του 2004, στον πλέον κατάλληλο χρόνο για την επεξεργασία των εγγραφών του καταλόγου, όπως ανέφερα ήδη παραπάνω, όταν οι εκτιμήσεις για τη συνέχεια του έργου ήταν δυσοίωνες με τη χρήση μόνο των εργαλείων που είχαμε έως τότε. Είναι ένα ιδιαίτερα **αποτελεσματικό εργαλείο**, με φιλικό interface παρουσιάζοντας τις εγγραφές σε διάταξη UNIMARC και επιτρέποντας πάμπολλες τροποποιήσεις και μεταβολές κυρίως μαζικού χαρακτήρα.
- ✓ Η συμβολή του στην **ταύτιση και επιλογή των εγγραφών** είναι σημαντική και καθοριστική
- ✓ Με τη χρήση του υπάρχει η δυνατότητα μαζικής επεξεργασίας των στοιχείων των βιβλιογραφικών εγγραφών και των εγγραφών καθιερωμένου τύπου των επιμέρους Βιβλιοθηκών πριν αυτές εισαχθούν στη βάση.
- ✓ Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα **μαζικού εντοπισμού και διόρθωσης** λανθασμένων καταχωρίσεων, ενώ
- ✓ Επιπλέον, με τη χρήση του, μπορεί να γίνουν προσθαφαιρέσεις και αλλαγές όχι μόνο στα στοιχεία κάθε εγγραφής αλλά και στη **δομή και διάταξη όλης της εγγραφής**, αν και όπου κρίνεται αναγκαίο.

ΤΟ ΕΡΓΟ ΣΗΜΕΡΑ: Τι έχει επιτευχθεί

- ✓ Ο κατάλογος περιέχει **τμήμα εγγραφών 10 Βιβλιοθηκών** (Λιβαδειάς, Ιωαννίνων, Ναυπάκτου, Σερρών, Αταλάντης, Κέρκυρας, Ρόδου, Πύργου, Ελευθερούπολης, Λάρισας), ενώ
- ✓ προσεγγίζει το μέσο όρο εγγραφών των δημοσίων βιβλιοθηκών (αφού ελάχιστες έχουν φθάσει τις 35.000), περιέχει δηλ. **πάνω από 30.000** βιβλιογραφικές εγγραφές δίχως διπλοεγγραφές, από τις οποίες περίπου 3.000 είναι **μονογραφικές σειρές**, ενώ τα **holdings** ξεπερνούν τα **45.000**.
- ✓ Δόθηκε **έμφαση στην επεξεργασία του περιγραφικού τμήματος των εγγραφών σύμφωνα με τα ISBDs και τους AACR2**, ενώ ελήφθησαν σοβαρά υπόψη οι **κανόνες γραμματικής, στίξης και αντίστοιχων δυνατοτήτων των ηλεκτρονικών συστημάτων**.
Π.χ. δε θα βρεθεί σε καμιά βιβλιογραφική εγγραφή του Συλλογικού Καταλόγου στο πεδίο 210_\$d η πληροφορία [χ.χ.], αλλά θα έχει δοθεί η χρονολογία έκδοσης σύμφωνα με τους κανόνες ISBD και AACR2, ακόμη και κατά προσέγγιση αιώνα, αν είναι αδύνατη η ακριβής εύρεση της.
- ✓ Δόθηκε έμφαση στην απόδοση των δεδομένων στα **ορθά πεδία και υποπεδία του UNIMARC**, ενώ ενημερώθηκαν ή διορθώθηκαν τα πεδία των κωδικοποιημένων πληροφοριών με πληροφορίες που αντλούνται από τα πεδία του περιγραφικού τμήματος της εγγραφής
- ✓ Έγινε **πρωτότυπη καταλογογράφηση των μονογραφικών σειρών**, και συντάχθηκαν αντίστοιχοι **κανόνες**. Παρά το ότι ακόμη δεν έχουμε πεισθεί για την αναγκαιότητα και τη χρησιμότητα των μονογραφικών σειρών, η δημιουργία τους αναπτύχθηκε ιδιαίτερα, και θεωρούμε ότι πρέπει μάλλον να είναι η πρώτη τέτοιου είδους καταγραφή στον ελληνικό χώρο, με επαρκή στοιχεία και κανόνες.
- ✓ Δημιουργήθηκαν **κανόνες καταχώρισης** στα πεδία των τμημάτων **0XX** (Ταύτιση), **1XX** (Κωδικοποιημένες Πληροφορίες) και **3XX** (Σημειώσεις) του UNIMARC
- ✓ Δόθηκε προτεραιότητα στο διαρκή εμπλουτισμό των **Αρχείων Καθιερωμένου Τύπου**
- ✓ Δημιουργήθηκαν και συντάχθηκαν οι πρώτοι **κανόνες καθιέρωσης Αρχείων Καθιερωμένου Τύπου**

- ✓ Ενώ, εισήχθησαν στη βάση σχεδόν όλες οι εγγραφές **authorities** της ΕΒΕ (έκδ. CD 2003) που δεν υπήρχαν ήδη στη βάση, αφού προσαρμόστηκαν στους κανόνες που έχουν θεσπιστεί κατά τη δημιουργία του ΣΚΔΒ.
- ✓ Επιδιώχθηκε απόλυτη **συνέπεια** στην εφαρμογή των κανόνων καθιέρωσης των authorities, αφού έτσι δημιουργούνται οι άριστες προϋποθέσεις για άμεση και ταχύτατη μαζική προσαρμογή τους σε οποιαδήποτε αναγκαία μελλοντική μεταβολή.
- ✓ Διατίθενται **πάνω από 100.000** εγγραφές αρχείων καθιερωμένου τύπου (**authorities**) σε μορφή **GARE** και **ISO 2709** (Ονόματα προσώπων - /Συλλογικά Όργανα (και εκδότες) - Γεωγραφικά ονόματα - Οικογενειακά ονόματα - Ομοιόμορφους τίτλους – Θέματα).
- ✓ Η βάση **διατίθεται online** σε πραγματικό χρόνο άμεσα στο server της Βιβλιοθήκης Λιβαδειάς <http://srv-vivl-livad.voi.sch.gr/> , αλλά και μέσα από την πύλη «Αργώ» του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης <http://argo.ekt.gr> , με χρήση του πρωτοκόλλου ABEKT Z39.50, και δίνεται έτσι η δυνατότητα όχι μόνο αναζήτησης και ανάκτησης των εγγραφών αλλά και άμεσης απόκτησης (download) σε ανταλλάξιμη μορφή απ' οποιονδήποτε το επιθυμεί.
- ✓ Ο ΣΚΔΒ διαθέτει δικό του **ιστότοπο**, που ενημερώνεται τακτικά και διαρκώς <http://www.unioncat.gr>
- ✓ Διαθέτει ηλεκτρονικό χώρο συζητήσεων (**forum**) για ανταλλαγή απόψεων και κατάθεση προβληματισμών <http://webmastergr.com/cgi-bin/forum/forum.pl?pagename=unioncat/>,
- ✓ Έγινε μία πρώτη, μάλλον επιτυχημένη προσπάθεια, επανασύστασης **ομάδας εργασίας**, αφού υπήρξε ικανοποιητική ανταπόκριση στην πρόσκλησή μας από αρκετούς καταλογογράφους των δημοσίων βιβλιοθηκών, οι οποίοι **ενημερώνονται διαρκώς** με emails και αρθρογραφία στο newsletter του ΕΚΤ «Οι Δημόσιες Βιβλιοθήκες ...κινούνται»
- ✓ Ενώ η **προβολή** του έργου θεωρούμε ότι αποτελεί μία απαραίτητη δράση, στην οποία εμπίπτει και η σημερινή ημερίδα.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Τέλος, θα ήθελα να κάνω κάποιες επισημάνσεις που σηματοδοτούν τη μελλοντική πορεία του έργου:

- ▶ Ο ΣΚΔΒ λειτουργεί ήδη για πολλές βιβλιοθήκες ως **σημείο αναφοράς, πηγή και εργαλείο**
- ▶ Έχει διαπιστωθεί ότι υπάρχει **ανοδική ποιοτική πορεία στην καταλογογράφηση** των τεκμηρίων των δημοσίων Βιβλιοθηκών, που θα μπορούσε, ίσως, να αποδοθεί στη διαρκή επιμόρφωση των υπαλλήλων τα τελευταία χρόνια, στην εκτενή χρήση του διαδικτύου και στη στελέχωση των βιβλιοθηκών με βιβλιοθηκονόμους.
- ▶ Υπάρχουν πλέον οι **προϋποθέσεις συνεργασιών**. Η τεχνολογία δίνει τις λύσεις: τηλεδιασκέψεις, φόρουμ, άμεσες συνομιλίες κλπ. δημιουργούν το πλαίσιο για την υπερνίκηση και υπέρβαση της απόστασης και οποιουδήποτε άλλου ανασταλτικού στοιχείου.
- ▶ Είναι δυνατή η **βιωσιμότητα του καταλόγου**: υπάρχει η τεχνογνωσία, η βιβλιοθηκονομική εμπειρία, τα εργαλεία.

Προϋποθέσεις βιωσιμότητας του έργου – Προτάσεις

Για να μπορεί, όμως, να συνεχιστεί το έργο θα πρέπει

- Οι **καταλογογράφοι** όλων των λαϊκών βιβλιοθηκών να έχουν **ενεργή συμμετοχή** και όχι να αρκούνται στο ρόλο του παθητικού δέκτη. Προϋπόθεση είναι η σύσταση ειδικών ομάδων εργασίας που θα συναντώνται συχνά και τακτικά, όχι απαραίτητα με τη φυσική παρουσία, αφού η χωρική απόσταση δεν ευνοεί τέτοια εγχειρήματα.
- Να εξασφαλιστεί και επιδιωχθεί η **συνεργασία** με την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και το σύνολο της επιστημονικής βιβλιοθηκονομικής κοινότητας, η οποία να είναι στενή, διαρκής και ουσιαστική. Κυρίως, από την εμπειρία και την τεχνογνωσία που έχει αναπτυχθεί από το έργο «Συλλογικός Κατάλογος Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών» έχουμε να αποκομίσουμε πολύτιμες γνώσεις και οφέλη.
- Να χρησιμοποιηθούν **αυτοματοποιημένα συστήματα** και **αλγόριθμοι**, για να υπάρχουν οι συνθήκες εκείνες που η ανθρώπινη παρέμβαση να είναι η ελάχιστη δυνατή, και η ροή ενημέρωσης του καταλόγου να είναι ταχεία και σταθερή.

Κατά την εκτίμησή μας, απαιτείται η χρήση τους για την **ταυτοποίηση πολλαπλών εγγραφών**, την αποφυγή των **διπλών εγγραφών**, την εισαγωγή-υπερίσχυση της **πληρέστερης εγγραφής**, καθώς και την **ενημέρωση των νέων αντιτύπων** στις ήδη υπάρχουσες εγγραφές.

- Να **στελεχωθεί** το έργο με **μόνιμο** προσωπικό (τουλάχιστον δύο (2) βιβλιοθηκονόμους και ένα (1) πληροφορικό), για να αποφευχθούν οι πειραματισμοί και η απώλεια πολύτιμου χρόνου και χρήματος στην εκπαίδευση συμβασιούχων, που συνήθως μόλις γίνονται γνώστες του αντικειμένου αποχωρούν και ξεκινά ένας νέος φαύλος κύκλος εκπαίδευσης νεοπροσληφθέντων και αποχώρησής τους.
- Να θεσμοθετηθεί και να οριστεί το έργο «Συλλογικός Κατάλογος Δημοσίων Βιβλιοθηκών» ως «**Ενιαίος Κατάλογος**» των Δημοσίων Βιβλιοθηκών με ενεργοποίηση του άρθρου 2.4 του Κανονισμού Λειτουργίας Δημοσίων Βιβλιοθηκών (ΦΕΚ Β/1173/20-8-2003), αφού βρίσκεται πλέον στην πλήρη φάση ωρίμανσης του.

Ας φροντίσουμε, λοιπόν, όλοι μαζί να καταστεί το έργο λειτουργικό με δυναμική και μέλλον. Ας μην ξεχνάμε ότι, όσα κι αν πρέπει να γίνουν ακόμη, να βελτιωθούν ή να διορθωθούν, θα είναι μηδαμινά μπροστά σε αυτά που έγιναν αυτά τα 7 χρόνια. Τα πάντα είναι δυνατά. Το 1999 ήμασταν στο ναδίρ, σήμερα ακολουθούμε όλοι μαζί σταθερά ανοδική πορεία. Απόδειξη αυτού είναι η ανταπόκρισή σας στην πρόσκλησή μας και η σημερινή σας παρουσία. Αποδεικνύει ότι πολλά προβλήματα είναι κοινά για όλες τις βιβλιοθήκες (ακαδημαϊκές, δημόσιες, δημοτικές, κοινοτικές, σχολικές κλπ.), για τα οποία καλούμαστε, και πρέπει, να δώσουμε και κοινά αποδεκτές λύσεις μέσα από συνεργατικές διεργασίες και πρακτικές.

Λιβαδειά, 24 Νοεμβρίου 2006